Anglicismele în terminologia sportivă românească (2)

MIHAELA VARGA
Universitatea Politehnica, Timişoara

Cuvinte-cheie: limba română, limba engleză, împrumut lexical, sport

ADAPTAREA DUPĂ PRONUNȚARE

Probleme teoretice

Înainte de a intra în detaliile acestei probleme[1] dorim să precizăm câteva aspecte conexe. Astfel, un factor care afectează pronunțarea anglicismelor în limba română este influența altor limbi străine asupra limbii române, în special a limbilor franceză şi germană.

Cea mai puternică influență este cea franceză, iar în cadrul acesteia se pot distinge două situații:

1). Împrumuturi din limba engleză *pronunțate* după normele limbii franceze de către vorbitorii români (având cel puțin cunoştințe de nivel mediu de limbă franceză) ca urmare a influenței franceze. Un exemplu tipic este *performer* pronunțat în engl. [părfórmăr], de unde a şi fost împrumutat, dar accentul în română este pe ultima silabă, ca în franceză (cf. MDN). În aceeaşi situație se află *averaj* şi *golaveraj* (< engl. *average* şi *goal-average*) în care terminația engleză *-age* [-eidʒ] se pronunță *-aj* după secvența omonimă franceză (cf. *patinaj* < fr. *patinage*, *arbitraj* < fr. *arbitrage).*

2). În majoritatea situațiilor în care pronunțarea cuvintelor a fost influențată de limba franceză, ortografierea a reprezentat principala cauză a schimbării pronunției. Aceasta pentru că, în concordanță cu regulile limbii franceze, unui anumit grup de sunete îi corespunde un anumit grup de litere. Aplicând regula limbii române, au rezultat pronunțări precum *curt*, cu *u* în locul engl. *ou*: *kourt* [ko:t], deoarece, în franceză *ou* se pronunță *u*. De altfel forma *curt* nu s-a impus, cuvântul englezesc rămânând neadaptat sistemului fonetic românesc. Există şi situații în care pronunția unor vocale să fie modificată prin adaptarea la limba română, fără ca influențe străine să fi jucat vreun rol:

[1] Cf. Mariana Gruiță, *Adaptarea cuvintelor de origine engleză la sistemul fonetic şi ortografic al limbii române actuale*, LL, XIX, 1974, nr.1, p.51-58

BDD-A32085 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:22 UTC)

Ex. engl. [ă] redat prin [e], după grafie, nu după pronunțare: *servă* < engl. *serve* [sărv] sau prin [o], în aceleași condiții: *volei* < engl. *volley* [văli]; la fel prin *u*: *surfing* < engl. *surfing* [sărfing].

Influența germană s-a concretizat în tendința de a pronunța grupurile consonantice inițiale *st, sp,* cu *ş* în loc de *s* în cuvinte ca : *spicher, stand, start, starter, sprint, sprinter* adică *şpicher,ştand, ştart, ştarter, şprint, şprinter*, forme care însă nu s-au impus.

În cazul cuvintelor englezeşti românizate prin acest procedeu se pot stabili şi anumite corespondențe cu caracter sistematic. E vorba mai ales de înlocuirea vocalelor lungi *i,u,o* cu vocale existente în sistemul nostru fonetic, care nu operează cu opoziția vocală lungă-vocală scurtă sau vocală scurtă-vocală lungă. Există deosebiri în ceea ce priveşte consonantismul, domeniu în care, de asemenea, s-au stabilit anumite echivalențe:

a) corespondențe vocalice:

- engl. (i:) = rom. (i); *lider* , engl. (fr.) leader [li:dă],
- engl. (u:) = rom. u: *şut* , *engl. shoot* [ʃu:t].

b) corespondențe consonantice:

Consoanele *t, d, p, b, r, l,* există în limba română, dar articularea lor e diferită de cea din engleză. Oricât de mare ar fi această diferență articulatorie, ea nu a dereglat sistemul de corespondențe, în sensul că unui *t* niciodată nu-i corespunde altceva decât echivalentul său aproximativ din limba română. La fel se prezintă situația şi în cazul celorlalte consoane menționate: *blocstart* < engl. *blockstart, dropgol* < engl. *drop-goal etc.*

Există şi adaptări fonetice accidentale:

1. Diereza diftongului *au* în anumite împrejurări – engl. *out* (aut) – rom. *aut: a-ut*

Explicația constă în faptul că în română diftongul *au* în silaba accentuată, la sfârşit de cuvânt, apare de obicei fără a fi urmat de o consoană, ca în *stau, dau, iau;* îndată ce apare o consoană finală grupul *a + u* nu mai e reperat în limba română decât sub formă de hiat: *sca-un.*

2. Ca şi în cazul cuvintelor care s-au adaptat pornind de la etimonul grafic, întâlnim şi la cele adaptate după forma pronunțată grupuri de consoane care au reflex diferit în limba noastră. Ex: *gentleman* sau *gentelman,* cu un *e* epentetic, căci grupul *ntlm* e greu de pronunțat în românește (în engl. *gentlman*).

Existența unei duble posibilități de adaptare a cuvintelor de origine engleză – după aspectul grafic sau după cel fonetic a dus, cum am mai arătat, în multe cazuri, la existența unor dublete: *fotbal – futbol, recordman – recordman; lider - leader-ship, miting -meeting-room.*

BDD-A32085 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:22 UTC)

Termeni preluați în română după pronunție

aut <engl. *out*

- *bec* < engl. *back*
- *bober* < engl. *bobber*
- *blocstart* < engl. *blockstart* (atletism)
- *bodicec* < engl. *bodycheck* (hochei)
- *cliping* < engl. *clipping* (hochei)
- *dribling* < engl. *dribbling*
- *fitnes* < *engl. fitness*
- *ghem* < *engl. gaim*
- *gol* < engl. goal (fotbal, handbal, hochei etc.)
- *golgheter* < *engl. goal-getter* (fotbal, handbal etc.)
- *henț* < engl. *hands* (fotbal)
- *mecibol* < engl. *matchball* (diferite sporturi)
- *opăn* < engl. *open*
- *ovăr* < engl. *over* (natație)
- *presing* < engl. *pressing*
- *puc* < engl. *puck*
- *puncer* < engl. *puncher* (box)
- *punci* < engl. *punch (*box)
- *setbal* < *engl. setball* (tenis, volei)
- *smeş* < engl. s*mash* [smeʃ] (tenis) (proveniența franceza nu poate fi luată în considerare decât pentru varianta *smaşh* (se indică în MDN), pronunțată astfel în franceză)
- *smeşa* < engl. *smasher* [smeʃa] (pentru această pronunțare, după cum am văzut, franceza nu poate fi luată în considerare).
- *stoper* < engl. *stopper*
- *şut* < engl. *shoot*
- *volei* < *engl. volley* (ball) etc.

Tot aici pot fi încadrați şi acei termeni cu etimologie multiplă în care engleza este preferată altor limbi, îndeosebi francezei:

- *hockei* < engl., fr. *hockey*
- *lider* < engl., fr. *leader*.

Din totalul de 134 termeni englezeşti împrumutați, 29 (21,6%) au fost adaptați pornindu-se de la pronunțarea lor în limba engleză.

Analogia

Analogia a jucat un rol secundar în ce priveşte încadrarea fonetică a termenilor împrumutați din engleză.

BDD-A32085 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:22 UTC)

Vom semnala, înainte de toate, adaptarea pronunțării sufixului englez *-age* [eidʒ] după modelul sufixului francez omonim *-age*, pronunțat [aj]. Adaptarea s-a exercitat asupra engl. *average* [evăridʒ], care în română se pronunță *averaj*, după *arbitraj, avantaj, marcaj, tuşaveraj* etc.(cf. şi engl. *gool-average>golaveraj*).

După cum am arătat mai înainte, pronunțarea engl. *smash*, preluată şi în română, este *smeş*. Cu toate acestea, se impune tot mai mult forma *smeci*, prin analogie cu mai vechiul şi mai cunoscutul *meci*.

Un rol important în ce priveşte fonetismul unor cuvinte englezeşti în română l-au avut unele cuvinte din limba noastră al căror aspect fonetic este foarte apropiat de cel al termenilor englezeşti. În această situație s-au găsit engl. *gaim* [geim] şi *goal* [găul], asimilați sub forma *ghem* şi *gol* prin analogie cu cuvintele româneşti corespunzătoare.

Termeni englezeşti neadaptați

În cazul acestor termeni atât forma, cât şi pronunția sunt englezeşti .

backhand [bekhend] (tenis; neînregistrat în DOOM[2])
badminton [bédminton] (sport)
bandy [béndi] (hochei)
baseball [beisbol] (sport)
batsman [betsmen] (cricket)
book-maker [bukmeikăr] (hipism)
bowling [bauling] (sport)
break [breik] (tenis, box)
catcher [ketʃăr]
challenge [tʃelendʒ]
coach [kăutʃ] (fotbal)
court [ku:rt]
dead-heat [dédit] (atletism)
deuce [dius] (tenis)
draw [dro] , în MDN [drau] (fotbal)
drive [draiv] (tenis, golf, baseball)
fairplay [férplei] (termen general)
fairway [féruei] (golf)
fight [fait] (box)
footing [fúting] (marş)
forcing [fórsing] (termen general)
forechecking [fórcekin] (hochei)
forehand [forehand] (tenis)

BDD-A32085 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:22 UTC)

goalkeeper [gókipăr] (fotbal)
groggy [groghi] (box)
ground [gráund] (teren de sport)
half-time [hálftime] (fotbal)
hat-trick [hétrik]
heading [héding] (fotbal)
hurdler [hărdlăr] (atletism)
hurling [harliŋ]
jab [dʒeb] (box)
jogging [dʒoghing]
jumping [dʒamping] (hipism)
kickboxing [kikboxing] (sport)
netball [netbol]
open [opən]
outsider [áutsaidăr]
passing [pásing] (în sporturi diferite)
passing-shot [pásingșot]
punching-ball [púntʃngbol]
scratch [skretʃ]
self-defense [selfdiféns]
skate-board [skéitbord] (sport)
skating [skéting]
skeet [skit] (tir)
snow-board [snăubord] (schi)
snow-boarder [snăubordăr] (schi)
sparringparner [spárinpartnăr] (termen general)
squash [squóș] (sport)
stayer [stéăr] (ciclism)
stock-car [stókcar] (auto)
stroke [strok] (canotaj)
surf [sărf] (sport nautic)
surfer [sărfăr] (sport nautic)
surfing [sărfing]
swing [suing] (box)
tackle [tekel] (rugbi, fotbal)
takling [tekling] (hochei)
team [tim] (termen general)
tie-break [táibrek] (tenis)
time [taim] (tenis)

BDD-A32085 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:22 UTC)

time-out [taimaut]
timing [taimiŋ]
trainer [treinăr] (termen general)
traning [treining]
waterpolo [uátărpolo] (polo)
water-ski [uátărski] (schi nautic)
windsurfing [uindsărfing] (sport)
yearling [yerling] (himism)

Ca atare, din totalul de 134 termeni preluați din engleză (etimologie simplă), 84 sunt termeni neasimilați în română, reprezentând 62,7%. Am calculat acest procentaj fără a lua în considerare termenii în care se presupune o etimologie multiplă, engleză şi franceză, precum: *cupman, daviscupman*, *driver* [draivăr], *forfait* [forfé] (care tinde să se impună cu pronunțarea după formă), *judo*[dʃudo], *kiefer* (natație). Întrucât franceza a preluat şi forma, şi pronunția acestora, fără modificări, din engleză, putem considera că şi aici engleza a determinat neasimilarea lor în limba română.

Pseudoanglicismele

În lingvistica limbilor de contact sunt considerate pseudoanglicisme „cuvintele create în alte limbi prin combinarea unor rădăcini de cuvânt cu desinențe de origine engleză”[2].

Th. Hristea apreciază că aproape toate pseudoanglicismele din limba română sunt de proveniență franceză[3]. Chiar dacă elementul englezesc nu pare în cazul acestora semnificativ, pseudoanglicismele sunt o realitate lingvistică.

Pseudoanglicismele sunt acele cuvinte care nu există de fapt în engleză, care au fost create în alte limbi prin combinarea unor teme şi elemente formative de origine englezească. Modelul unor astfel de formații îl constituie împrumuturile preexistente, care provin din limba engleză şi care au o structură similară cu a pseudoanglicismelor. Dintre pseudoanglicismele discutate în lucrările românești de specialitate amintim: *tenisman, recordman, Daviscupman, vatman, autoservice, happy-end.* Pentru unele din aceste pseudoanglicisme dicționarele indică în mod eronat etimon englezesc (după cum constată Th. Hristea şi G. Ciobanu, în lucrările deja citate).

[2] Georgeta Ciobanu, *Anglicisme în limba română*, Timişoara, Editura Amphora, 1996, p.6
[3] Th.Hristea, *Ortografia şi ortoepia neologismelor românești (cu specială referire la împrumuturile recente)*, în LL,1995, vol.2, p.44.

BDD-A32085 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:22 UTC)

Un exemplu de fals anglicism îl reprezintă cuvântul *tenisman,* înregistrat în dicționare cu această formă. DOOM[2] recomandă însă *tenismen* cu pluralul *tenismeni,* precum şi o formă de feminine *tenismenă.*

Există numeroase argumente care atestă originea franceză a cuvântului *tenisman:*

a. cuvântul nu este înregistrat în niciun dicționar mai vechi sau mai nou al limbii engleze;

b. nu apare în literatura de specialitate, unde se poate găsi exclusiva perifaza *tenis player;*

c. mulți jucători nu folosesc termenul *tennisman;*

d. unul dintre cele mai bune dicționare franceze (Petit Larousse) consideră termenul *tennisman* un fals „anglicism";

e. în cunoscuta lucrare a lui Etiemble, *Parlez-vous-franglais?,* acesta este convins că *tennisman* nu poate fi găsit în niciun dicționar de engleză pentru că termenul este de origine franceză.

De asemenea este discutabilă şi originea termenului d*avis-cupman/Daviscupman „*participant la competiția Cupa Davis". Prima prezență a acestui cuvânt este semnalată în limba română de I. Gheție, în articolul *Observații asupra limbii folosite în „Sportul popular"*, p.21 (citat deja). Acest termen este inexistent în limba engleză; acolo este folosit termenul *Davis Cup player.* De asemenea şi grafia termenului indică o proveniență franceză ex: „Alături de el şi-a făcut debutul ca *Davis-coupman* Gheorghe Lupu…"(Cupa Devis '72.Finala, p.22). Scrierea cu *ou* trimite la francezul *coupe,* nu la englezul *cup.* Numeroşi autori, printre care şi Ilinca Constantinescu, îl consider pe *cupmen* un împrumut din limba engleză şi îl pun alături de *clubman, iahtman, sportsman.* Nu ar fi exclus ca şi termenul *cupman* să fie un fals anglicism, creat în limba română sau franceză.

În favoarea interpretării lui *rugbyman, tennisman* şi drept creații ale limbii franceze pledează şi faptul că elementul formativ *-man*, deşi de origine engleză, a început, totuşi, să se ataşeze chiar la teme „autohtone", adică franțuzeşti. Astfel, *bourreman,* al cărui sens este „inspector de poliție" a fost creat prin unirea lui *bourre* „poliție" cu englezul *man* „om", care a devenit un adevărat element de compunere sau „sufixoid".

Un alt pseudoanglicism este *recordman,* folosit şi la noi cu sensul de „sportiv care deține sau a realizat un record". Termenul a fost inserat în ultimele noastre dicționare, dar nu a primit o indicație etimologică exactă. Astfel în MDE se arată că provine din limba franceză, în DM este dedus din francezul *recordman,* iar în DN şi DEX[2] este explicat prin francezul, englezul, *recordman.* Termenul *recordman* este un pseudoanglicism, creat în limba franceză, unde datează din 1889, (cf. *Robert,* p.1482, unde este

BDD-A32085 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:22 UTC)

etichetat „faux anglicisme”). Limba franceză cunoaşte şi varianta feminină a acestui termen: *recordwoman*, acest termen fiind înregistrat în mai multe dicționare:*Robert, Quillet* şi *Larousse.* În MDN el apare sub forma *recordman* (ca şi în DOOM[2]) şi este dedus, aidoma celorlalte dicționare, din franceză şi engleză.

Pseudoanglicismele pot fi încadrate în categoria mai largă a anglicismelor aparente. Termenul *handbal* este considerat de dicționare (DM, DN, MDE) de proveniență engleză, însă acest termen este de proveniență germană, preluat de aici şi de limba franceză (de unde le-am fi putut împrumuta şi noi), cum rezultă din următoarele dicționare: *Quillet, Robert, Larousse.* Cel mai bun argument este că acest sport a apărut mai întâi în Germania, după primul război mondial, după care a fost preluat de către toate țările din Europa. O altă dovadă că acest cuvânt nu este de origine engleză este faptul că, deşi există în engleză, el defineşte un sport total diferit de ce noi numim *handbal.* Ca atare, din etimologia multiplă a acestui termen ar trebui eliminată sursa engleză (care însă se păstrează şi în DEX[2], şi în MDN, iar în NDU se dă engleza ca unică sursă). ANGLICISMS IN ROMANIAN SPORTS TERMINOLOGY (I and II)

ANGLICISMS IN ROMANIAN SPORTS TERMINOLOGY

Abstract

Keywords: Romanian language, English language, lexical loan, sport

The article deals with a problem less researched in linguistic terms, that of the formation and evolution of sports terminology in Romanian. In this study, the emphasis is exclusively laid on the loans taken from English. The structural differences between the morphology and spelling of the two languages are highlighted, which will also determine the way in which English terms are taken over into Romanian. The author distinguishes between the direct taking over, without spelling and morphologic adaptation, and the taking over with specific adaptation procedures according to form and pronunciation. The author also reviews the terms not adapted to Romanian and the so-called pseudo-anglicisms.

BDD-A32085 © 2019 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:54:22 UTC)